

<p>محتوای نوشتاری کتاب: اقتصاد سال تحصیلی: ۱۳۹۹-۱۴۰۰</p>	<p>به نام خدا معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبردی کشوری اقتصاد تولید شده در استان خراسان جنوبی</p>	<p>فصل : سوم (اقتصاد رشد و پیشرفت) درس: نهم نام طراح: محمود یعقوبی (سرگروه اقتصاد شهرستان زیرکوه)</p>
---	---	--

عنوان درس : تورم و کاهش قدرت خرید

اهداف یادگیری

- بررسی تاریخچه پول - آشنایی دانش آموزان با وظایف پول - بررسی نقدینگی در جامعه - بررسی مفهوم تورم - بررسی چگونگی محاسبه نرخ تورم - بررسی پیامدهای تورم و علت های ایجاد آن

انتظارات پس از مطالعه

- دانش آموز بتواند چیستی پول و رابطه آن با تورم را توضیح دهد. - دانش آموز بتواند مفهوم تورم را شناسایی و نرخ آن را محاسبه کند. - دانش آموز بتواند تاثیر تورم بر کسب و کارهای اقتصادی را توضیح دهد.

کلمات کلیدی

- تورم - پول - نقدینگی - نرخ تورم - سیاست های پولی - قدرت خرید پول - مبادله -

معرفی کلیات و اهداف درس

« نقشه راه »

به درک بهتری از نوسان قیمت هابرسیم.

بامحاسبه تورم می توانیم

بدانیم چرا میان آنچه از تورم احساس می کنیم و آنچه واقعاً در اقتصاد روی داده است،

تفاوت هایی وجود دارد.

« طرح مسئله »

- ۱- آیا باور رایج میان مردم، که گمان می کنند، پول همان ثروت است درست است؟ مثال بزنید.
 برای اینکه این باور را بیازمایید، کافی است به پولی که در جیبتان دارید فکر کنید؛ مثلاً شما با ۵۰۰۰ تومان پولی که در جیب دارید اکنون می توانید دو بسته بیسکویت بخرید. در حالی که با همین ۵۰۰۰ تومان در ۱۰ سال پیش می توانستید یک پیراهن و در بیست سال قبل، یک کیف تهیه کنید. پس ارزش پول یا به عبارت دیگر، قدرت خرید پول کاهش پیدا کرده است. حالا فرض کنید مدیرعامل یک شرکت تولیدی هستید و تورم باعث شده است تا یکی از نهاده های تولیدی که سال قبل با ۵۰۰ میلیون تومان می خریدید، اکنون باید بابت همان نهاده ۷۰۰ میلیون تومان پرداخت کنید و این افزایش قیمت را روی محصول نهایی خود اعمال کنید. پس اینکه ما پول را همان ثروت بدانیم بستگی به میزان تورم موجود در جامعه و قدرت خرید پول دارد.
- ۲- آیا افزایش حقوق کارمندان و درآمد مشاغل، به معنای ثروتمند شدن مردم است؟
 پاسخ به این سؤال به این بستگی دارد که قدرت خرید پول چه تغییری کرده است.
- ۳- برای اینکه بدانیم آیا قدرت خرید پول افزایش یافته است یا کاهش، باید با مفهوم ..... آشنا شویم.

تورم

« پول چیست؟ »

۴- در یک اقتصاد ..... روزانه میلیون ها مبادله انجام می شود.

پویا

۵- تاریخچه پول و مبادله رابه ترتیب نام ببرید.

۱- کالا با کالا، پایاپای (تهاتری)

۲- کالا با کالای خاص (اولین پول مورد استفاده بشر)

۳- استفاده از فلزات گرانبهای طلا و نقر

۴- رسیدن صرافان و تجار (اولین اسکناس مورد استفاده بشر)

۵- پول تحریری یا ثبتی توسط دولت و بانک مرکزی

۶- پول الکترونیکی و مجازی

۶- نام دیگر مبادله پایاپای، کالا با کالا چیست؟ مثال بزنید.

تهاتری - یعنی مثلاً کشاورز گندمش را با کفش صنعتگر مبادله کند و مجدداً کفش خریداری شده را با گوسفند دامدار معاوضه کند. به همین شکل دامدار و صنعتگر نیز با گوسفند و کفش با یکدیگر مبادله کنند.

۷- مشکلات مبادله پایاپای (تهاتری) چه بود؟

الف) عدم تمایل همزمان طرفین به مبادله (مثلاً فردی که مقداری گندم اضافی داشت و می خواست آن را با برنج معاوضه کند باید فردی را می یافت که برنج اضافی داشته باشد و حاضر باشد آن را با گندم معاوضه نماید).

ب) مشکل سنجش ارزش (در این شکل مبادله تعیین و محاسبه قیمت ها و تبدیل آن ها به یکدیگر مشکل زا بود و در مبادله افرادی دانشمند که چه میزان از کالاها اضافی خود را بدهند و چه میزان از کالای مورد نیاز دریافت کنند).

ج) مشکل پس انداز و حفظ ارزش (اگر کالا برای مدتی طولانی پس اندازی شد از بین می رفت و ارزش خودش را از دست می داد).

** مشکلات مبادله پایاپای (تهاتری) باعث شد بشر برای مبادلات خود، از کالایی با دوام و فاسد نشدنی و قابل تقسیم به تکه های کوچک و پرترف دار استفاده کند.

۸- مزیت های مبادله با کالای خاص نسبت به مبادله پایاپای (تهاتری) چه بود؟

با دوام، فاسد نشدنی، قابل تقسیم به تکه های کوچک، پرترف دار و مبادله با سرعت بیشتر و راحت تر

۹- مبادله کالا با کالای خاص را توضیح دهید.

به دلیل مشکلاتی که مبادله پایاپای داشت، بشر برای مبادلات خود، از کالایی با دوام و فاسد نشدنی و قابل تقسیم به تکه های کوچک و پرترف دار استفاده کرد. البته در هر منطقه، کالایی خاص پرترف دار بود. مثلاً در ایران، غلات؛ در هندوستان، صدف؛ در تبت، چای و در روسیه، پوست سمور خواهان بیشتری داشت. ساکنان این مناطق حاضر بودند کالاهای اضافی خود را با این کالاها معاوضه کنند؛ زیرا اطمینان داشتند که با دادن این کالاها می توانند کالاهای مورد نیاز خود را دریافت کنند. به این ترتیب، این نوع کالاها به عنوان اولین پول، مورد استفاده قرار گرفت.

۱۰- چرا ساکنان مناطق مختلف جهان در گذشته، حاضر بودند کالاهای اضافی خود را با کالاها خاص منطقه خود معاوضه کنند؟

زیرا اطمینان داشتند که با دادن این کالاها می توانند کالاهای مورد نیاز خود را دریافت کنند.

۱۱- اولین پول مورد استفاده بشر چه بود؟

کالاهای خاص مناطق مختلف جهان که در منطقه خود پرترف دار بود. مثلاً در ایران، غلات؛ در هندوستان، صدف؛ در تبت، چای و در روسیه، پوست سمور

۱۲- مشکلات و معایب مبادله کالا با کالای خاص چه بود؟

افزایش تولید و زیاد شدن حجم و تعداد مبادلات، مشکلات جدیدی را با خود به همراه آورد.

الف) از جمله اینکه کالاهایی که به عنوان وسیله مبادله از آنها استفاده می شد، در صورتی که مدت زیادی بدون مصرف می ماندند، فاسد و غیر قابل استفاده می شدند.

ب) همچنین به دلیل حجم زیاد، فضای زیادی را اشغال می کردند.

ج) از سویی دیگر، تأمین جا برای محافظت از این کالاها، هزینه نگهداری آنها را افزایش می داد که به تولیدکنندگان، ضرر می رساند.

۱۳- انسان ها از کدام فلزات گرانبهابه عنوان پول در مبادلات استفاده کردند؟

طلاونقره

۱۴- انتخاب فلزات گرانبهائی طلاونقره به عنوان پول، چه تاثیری بر تجارت گذاشت؟

موجب گسترش تجارت در داخل کشورها و بین ملت ها شد و فعالیت هایی از قبیل دریانوردی و حمل و نقل را نیز رونق بخشید

۱۵- مزایای طلاونقره (پول فلزی) نسبت به کالای خاص چه بود؟

فسادناپذیر، حجم کمی دارد، حمل و نقل آن در مبادلات آسان تر است.

۱۶- معایب و مشکلات پول فلزی (طلاونقره) چه بود؟

الف) میزان طلا و نقره محدود بودو با افزایش تجارت و مبادله، به پول بیشتری نیاز بود.

ب) در مبادلات باحجم زیاد، به دلیل سنگینی و وزن زیادوسيله مناسبی برای پرداخت نبود.

۱۷- بازرگانان برای عدم حمل پول فلزی در مبادلات خود دست به چه اقدامی زدند؟

عده ای از بازرگانان در معاملات خود به جای پرداخت سکه های فلزی، رسیدی صادر می کردند که بیانگر بدهی آنان بود. طرف مقابل هم براساس اعتمادی که داشت، این رسید را می پذیرفت. به تدریج، بازرگانانی که به یکدیگر اعتماد داشتند، این رسیده ها را بین خود مبادله می کردند.

۱۸- رسیدی که بازرگانان در مبادلات خود صادر می کردند بیانگر چه بود؟

بیانگر بدهی آنان بود.

۱۹- چرا مردم پول های خود را به تجاری صرافان معتبر می سپردند و از آن ها رسید دریافت می کردند؟

مردم برای در امان ماندن از خطرهای احتمالی و همچنین رهایی یافتن از حمل مسکوکات در معامله ها، پول های خود را به تجار یا صرافان معتبر می سپردند و در مقابل، رسید معتبر از آنان دریافت می کردند و در معاملات خود این رسیده ها را به کار می گرفتند تا جایی که در دوران تمدن اسلامی، کارگری در بلخ رسید صرافی اسلامبل (استانبول) را می گرفت.

۲۰- نخستین اسکناس های مورد استفاده بشر چه بود؟ و چه پشتوانه ای داشت؟

رسیده هایی که صرافان و تجار در مبادلات خود صادر می کردند در واقع نخستین اسکناس ها بود که پشتوانه آنها طلا و نقره ای بود که نزد صرافان و بازرگانان نگهداری می شد.

۲۱- رونق روز افزون کار صرافی ها، آنها را به نهادی مهم در اقتصاد تبدیل کرد که نام آن، ..... شد.

بانک

۲۲- معایب و مشکلات رسید صرافان و تجار (اولین اسکناس مورد استفاده بشر) چه بود؟

الف) بی مبالاتی یا سوء استفاده برخی صرافان از اعتماد مردم

ب) تعداد زیاد انواع رسیده ها و صرافی ها، که آشنایی و اعتبارسنجی آنها را برای مردم سخت کرده بود.

۲۳- چه عواملی موجب شد تا دولت ها به ناچار چاپ و انتشار اسکناس را بر عهده گیرند؟ (فکر سپردن نشر پول به

بانک تجاری از چه زمانی شکل گرفت؟)

بی مبالاتی یا سوء استفاده برخی صرافان از اعتماد مردم یا تعداد زیاد انواع رسیده ها و صرافی ها، که آشنایی و اعتبارسنجی آنها را برای مردم سخت کرده بود، موجب شد تا دولت ها برای جلوگیری از بروز این گونه مشکلات به ناچار چاپ و انتشار اسکناس را بر عهده گیرند. فکر سپردن نشر پول به یک بانک تجاری از اینجا شکل گرفت.

۲۴- بانک ها برای جلوگیری از نقل و انتقال اسکناس ها در مبادلات چه خدماتی ارائه دادند؟

الف) با گسترش ارتباطات، بانک ها فعالیت خود را گسترش دادند و نقل و انتقال اسکناس هم کم کم دشوار شد. در این میان یکی از خدماتی که بانک ها ارائه دادند، چک بود.

ب) اقدام دیگر بانک هابرای جلوگیری از نقل و انتقال اسکناس ها، پول الکترونیکی قابل ثبت در کارت های بانکی و قابل انتقال در شبکه های ارتباطی بود.

۲۵- معاملاتتی که با چک انجام می شود چگونه می باشد؟

در معاملاتی که با چک انجام می شود، پول نقد بین افراد رد و بدل نمی شود، بلکه بانک موجودی حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگری را افزایش می دهد.

۲۶- چرا به چک پول تحریری یا ثبتی گفته می شود؟

چون افراد خودشان مبلغ چک را روی آن می نویسند، به آن «پول تحریری» یا «ثبتی» گفته می شود.

۲۷- چه عواملی موجب شد بشردنبال روش های سریع و راحت تری در مبادلات باشد؟

افزایش حجم و سرعت مبادلات و همراه شدن آن با انقلاب دیجیتال و الکترونیک، موجب شد تا بشر به دنبال روش های سریع تر و راحت تری باشد. در نتیجه امروز شاهدیم که **پول الکترونیکی قابل ثبت در کارت های بانکی و قابل انتقال در شبکه های ارتباطی**، خرید و فروش و انتقال دارایی را بسیار آسان کرده است.

۲۸- «.....» یکی از پول های نوظهور است.

بیت کوین

۲۹- پول های کاغذی، تحریری یا الکترونیکی، خصوصیتی..... دارند.

اعتباری

۳۰- منظور از اینکه پول های کاغذی، تحریری یا الکترونیکی خصوصیتی اعتباری دارند چیست؟ مثال بزنید.

پولی که شما در دست دارید و روی آن نوشته شده است ۱۰ هزار تومان، به این معنی نیست که این ورقه کاغذ به خودی خود، ۱۰ هزار تومان می ارزد؛ بلکه به معنی سند یا رسیدی است که به شما امکان می دهد، با آن معادل ۱۰ هزار تومان کالا یا خدمات دریافت کنید.

۳۱- منظور از پشتوانه پول چیست؟

اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند، پشتوانه پول به شمار می رود.

۳۲- پشتوانه پول فلزی (طلا و نقره) چه بود؟

زمانی که پول طلا و نقره رایج بود، پشتوانه پول همان طلا و نقره موجود در خود پول بود.

۳۳- پشتوانه پول کاغذی چه بود؟

پشتوانه پول کاغذی پول های فلزی و شمش های طلا و جواهراتی بود که نزد صراف یا بانک بود.

۳۴- امروزه پشتوانه پول های فلزی و کاغذی و تحریری و الکترونیکی چیست؟

امروزه پول های فلزی و کاغذی و تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آنهاست، پشتوانه ای جز قدرت اقتصادی کشور ندارد.

«وظایف پول»

۳۵- وظایف پول را نام ببرید.

وسیله پرداخت در مبادلات

وسیله سنجش ارزش

وسیله پس انداز و حفظ ارزش

وسیله پرداخت های آینده

۳۶- چرا افراد در مبادلات خود پول را می پذیرند؟ (وسیله پرداخت در مبادلات)

افراد در مبادلات خود، پول را می پذیرند؛ زیرا می دانند که دیگران نیز هنگام فروش کالاها یا خدمات خود، آن را خواهند پذیرفت. نقش اصلی پول در مبادلات، آسان سازی مبادله است.

۳۷- نقش اصلی پول در مبادلات چیست؟

نقش اصلی پول در مبادلات، **آسان سازی مبادله** است.

۳۸- وسیله سنجش ارزش به عنوان یکی از وظایف پول را توضیح دهید.

با پول می توان ارزش کالاها را مشخص کرد و سپس ارزش نسبی آنها را باهم سنجید. عملاً پول، کار خرید و فروش کالاها را مختلف و تبدیل قیمت ها را به یکدیگر آسان می کند. هر یک از کشورها دارای واحد ارزش خاص خود هستند؛ مثلاً واحد ارزش در اتحادیه اروپا یورو، در آمریکا دلار و در ایران ریال (تومان) است.

۳۹- اینکه در کشورهای و مناطق مختلف جهان واحد ارزش متفاوت است به کدام وظیفه پول اشاره دارد؟

وسيله سنجش ارزش

۴۰- وسیله پس انداز و حفظ ارزش به عنوان یکی از وظایف پول را توضیح دهید.

شما نیازهای گوناگونی دارید که با پرداخت پول، آنها را برطرف می کنید. بعضی نیازها هر روزه و بعضی در طول زمان پیش می آید و فرد همواره باید مقداری پول را برای رفع نیازهای آینده خود نگهداری کند. علاوه بر هزینه های روزمره، برخی هزینه های غیرقابل پیش بینی نیز هست که در موقعیت های خاص پیش می آید.

۴۱- وسیله پرداخت های آینده به عنوان یکی از وظایف پول را توضیح دهید. مثال بزنید.

در صورتی که پول بتواند **حفظ ارزش کند**، می تواند وسیله مناسبی برای پرداخت آینده نیز باشد. این وظیفه پول در روزگار ما کاملاً محسوس است؛ زیرا بیشتر معاملات تجاری در مقابل پرداخت های آینده صورت می گیرد. **خرید اقساطی و رد و بدل کردن حواله های بانکی** نیز از همین نوع است.

۴۲- در چه صورت پول می تواند وسیله مناسبی برای پرداخت های آینده باشد؟

در صورتی که پول بتواند **حفظ ارزش کند**.

۴۳- کدام وظیفه پول در روزگار ما کاملاً محسوس است؟

وسيله پرداخت های آینده

«نقدینگی»

۴۴- منظور از نقدینگی چیست؟

کل **حجم پول موجود در کشور**، نقدینگی آن کشور به شمار می رود. کل پولی را که به شکل اسکناس در دست مردم و یا به شکل سپرده در حساب های بانکی نگهداری می شود.

۴۵- افزایش نقدینگی معمولاً ناشی از چیست؟

عملکرد بانک ها

۴۶- با ذکر یک مثال نشان دهید که آیا حجم نقدینگی در جامعه می تواند کم و زیاد شود یا خیر؟

یک استخر بزرگ با مقدار مشخصی آب را در نظر بگیرید. می توانیم کل پولی را که به شکل اسکناس در دست مردم و یا به شکل سپرده در حساب های بانکی نگهداری می شود، به حجم آب یک استخر تشبیه کنیم. کل حجم پول موجود در کشور، نقدینگی آن کشور به شمار می رود. همان طور که آب استخر قابل زیاد یا کم شدن است، حجم نقدینگی نیز کم یا زیاد می شود. البته در بیشتر موارد حجم نقدینگی در کشورها با افزایش روبه روست. افزایش نقدینگی معمولاً ناشی از عملکرد بانک هاست.

«تورم»

۴۷- چه زمانی متوجه تورم در اقتصاد می شویم؟

معمولاً هنگامی با تورم روبه رو می شویم و آن را احساس می کنیم که بخواهیم کالایی را خریداری کنیم. در چنین حالتی اگر ببینیم برای کالای مورد نظر باید پول بیشتری پرداخت کنیم، متوجه حضور تورم در اقتصاد می شویم.

۴۸- آیا هرگونه افزایشی در قیمت رامی توان تورم دانست؟

خیر- هر گونه افزایشی در قیمت را نمی توان تورم دانست؛ مثلاً ممکن است فروشنده ای بی انصاف کالای مورد نظر شما را گران تر از آنچه هست، به شما بفروشد. در این صورت این افزایش قیمت، ناشی از تورم نیست.

۴۹- منظور از تورم چیست؟

اقتصاددانان افزایش در سطح عمومی قیمت ها را تورم می گویند.

۵۰- منظور از نرخ تورم چیست؟ مثال بزنید.

نرخ تورم، درصد افزایش سالانه سطح عمومی قیمت هاست. اگر قیمت کالاها در امسال نسبت به سال قبل ۲۰ درصد افزایش یافته باشد؛ یعنی ما نسبت به سال قبل تورم ۲۰ درصدی داریم و این به معنای آن است که قدرت خرید پول ما ۲۰ درصد کاهش یافته؛ یعنی با یک مقدار مشخص پول (مثلاً ۵ هزار تومان) امسال ۲۰ درصد کمتر از سال قبل می توان کالا خریداری کرد، پس تورم نشان می دهد که قدرت خرید پول چقدر کاهش یافته است.

۵۱-.....نشان می دهد که قدرت خرید پول چقدر کاهش یافته است.

تورم

« چگونه نرخ تورم را محاسبه می کنند؟ »

۵۲- معمولاً برای اندازه گیری تورم از چه شاخصی بهره می برند؟

معمولاً برای اندازه گیری تورم از شاخص قیمت مصرف کننده (CPI) بهره می برند.

۵۳- منظور از شاخص قیمت مصرف کننده چیست؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

برای تشکیل شاخص قیمت مصرف کننده، دولت ها معمولاً یک سبد بازار یعنی بسته ای از کالاهای گوناگون را که عموم مصرف کنندگان احتمالاً خریداری می کنند در نظر می گیرند، سپس دولت هزینه این سبد بازار را در طول زمان رصد می کند. اگر قیمت این سبد در طی یک دوره مشخص، ۱۰ درصد افزایش داشت، CPI نیز ۱۰ درصد افزایش دارد. سبد بازار طیف وسیعی از کالاها را شامل انواع مواد غذایی، ماشین، لباس، خدمات تفریحی و ... پوشش می دهد.

بعد از گردآوری اطلاعات قیمت از سبد کالاها، دولت از طریق رابطه زیر شاخص قیمت مصرف کننده (CPI) را محاسبه می کند:

$$CPI = \frac{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل} - \text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین}}{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}} \times 100$$

مثلاً فرض کنید در ماه جاری، هزینه سبد بازار یک میلیارد و صد میلیون تومان باشد. اگر هزینه سبد بازار در سال قبل، چنین ماهی، برابر با یک میلیارد تومان بوده باشد، آنگاه شاخص قیمت مصرف کننده برابر است با:

$$CPI = \frac{1100 - 1000}{1000} \times 100 = 10$$

عدد ۱۰ به ما می گوید که از سال قبل تاکنون، ۱۰ درصد شاخص قیمت مصرف کننده رشد داشته است و یا به عبارت دیگر، ما نسبت به سال قبل، تورمی معادل ۱۰ درصد داشته ایم.

۵۴- سبد بازار که دولت برای تشکیل شاخص مصرف کننده در نظر می گیرد شامل چه کالاهایی می شود؟

سبد بازار طیف وسیعی از کالاها را شامل انواع مواد غذایی، ماشین، لباس، خدمات تفریحی و ... پوشش می دهد.

« پیامدهای تورم »

۵۵- تورم از نظر علم اقتصاد، ..... است.

افزایش سطح عمومی قیمت ها

۵۶- چه زمانی با تورم زیان بار روبه رو هستیم؟

وقتی افزایش در سطح قیمت ها، **بی رویه، پرنوسان و مداوم** باشد، با تورم زیان بار روبه رو هستیم.

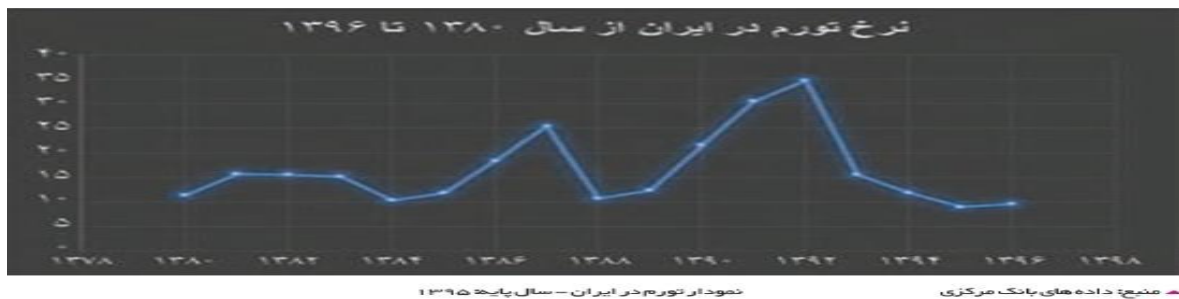
۵۷- پیامدهای تورم در جامعه چیست؟

الف) تورم بر رفاه مردم و امنیت اقتصادی آنها اثر منفی دارد.

ب) تورم موجب می شود فضای کسب و کار بی ثبات شود و تولیدکنندگان و بازرگانان نتوانند پیش بینی درستی از آینده قیمت ها در بازار داشته باشند.

ج) تولید و خرید و فروش کالاها با مشکلات زیادی روبه رو خواهد شد.

د) مصرف کنندگان کالاها و خدمات نیز، با کاهش قدرت خرید پولشان مواجه می شوند و این بر رفاه آنها اثر منفی خواهد گذاشت.

« علل تورم و نقش دولت »

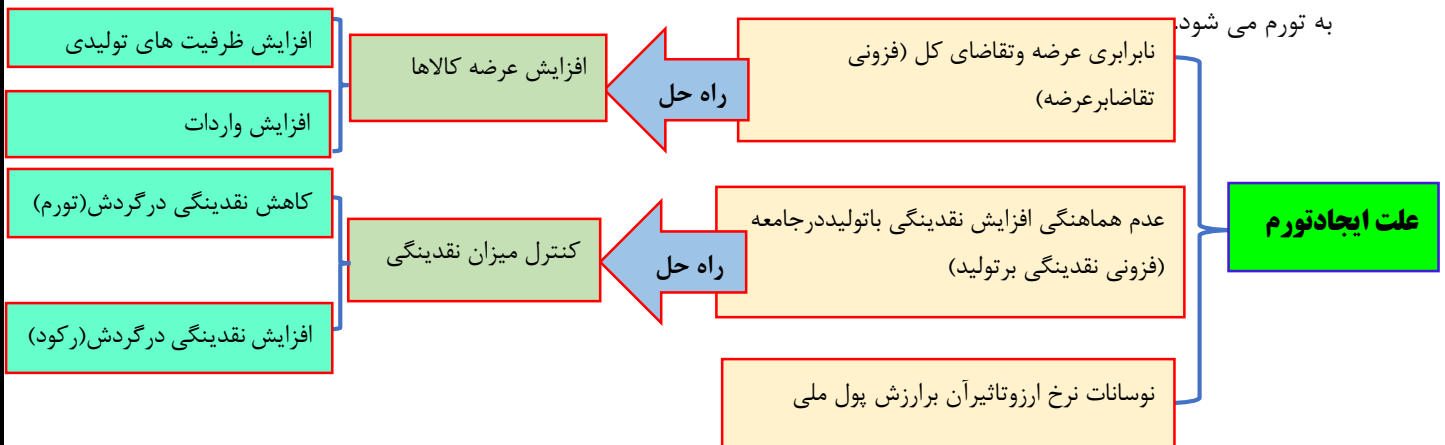
۵۸- علت ایجاد تورم چیست؟ مثال بزنید.

الف) گاهی علت تورم، **نابرابری عرضه و تقاضای کل در اقتصاد** است. این فزونی تقاضا بر عرضه، به صورت افزایش قیمت ها بروز می کند. ((تصور کنید که برای خرید خودرو وارد بازار شده اید، اما خودرو به اندازه تقاضاکنندگان وجود ندارد و بازار با مزاد تقاضا مواجه است. در این صورت تنها عده محدودی از تقاضاکنندگان که حاضر باشند قیمت بالاتری برای خودرو بپردازند صاحب خودرو خواهند شد و این امر منجر به افزایش قیمت خودرو خواهد شد.))

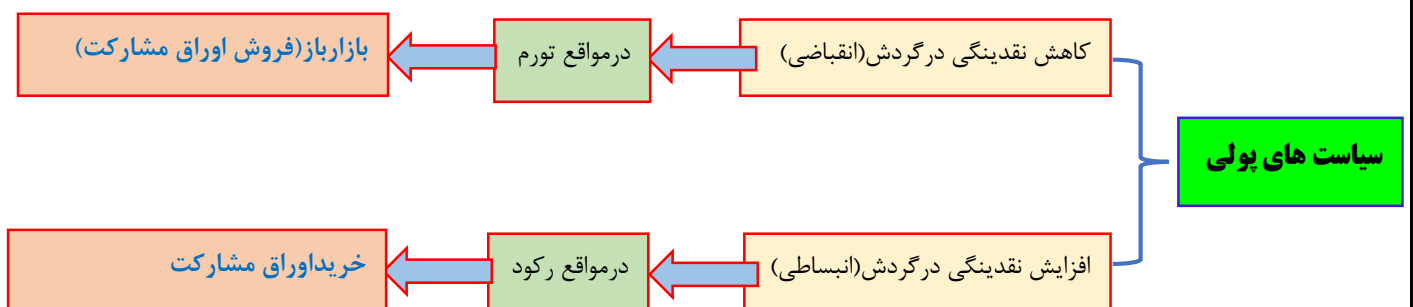
ب) تورم می تواند علت دیگری هم داشته باشد. **اگر افزایش نقدینگی در کشور با افزایش تولید هماهنگ نباشد**، می تواند سبب تورم شود. ((در کشور ما، افزایش درآمدهای نفتی هرچندگاهی به افزایش ظرفیت های تولیدی کمک می کند؛ اما باعث رشد درآمدهای اقتصادی و رشد حجم نقدینگی در کشور می شود که تورم زا است.))

ج) **نوسانات نرخ ارز** نیز بر ارزش پول ملی ما اثر منفی می گذارد و منجر به کاهش قدرت خرید پول ملی و در پی آن منجر

به تورم می شود.

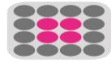
- ۵۹- در صورتی که نابرابری عرضه و تقاضا در اقتصاد، عامل ایجاد تورم باشد دولت برای مقابله با تورم از چه راهکاری استفاده می کند؟
- در این صورت دولت برای مقابله و کنترل تورم باید میزان عرضه کالاها را افزایش دهد.
- ۶۰- دولت به چند روش می تواند عرضه را افزایش دهد؟
- دولت به دو روش می تواند عرضه را افزایش دهد؛ روش اول آن است که ظرفیت های تولیدی را افزایش دهد؛ اما از آنجاکه این روش معمولاً زمان بر است، دولت ها ترجیح می دهند از طریق افزایش واردات، بازار را تنظیم کنند.
- ۶۱- در کشور ما چگونه افزایش درآمدهای نفتی منجر به تورم می شود؟
- در کشور ما، افزایش درآمدهای نفتی هرچندگاهی به افزایش ظرفیت های تولیدی کمک می کند؛ اما باعث رشد درآمدهای اقتصادی و رشد حجم نقدینگی در کشور می شود که تورم زا است.
- ۶۲- منظور از سیاست های پولی چیست؟
- سیاست هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای مدیریت حجم نقدینگی و حفظ ارزش پول اعمال می کند، سیاست های پولی است.
- ۶۳- سیاست های پولی به چند شکل انجام می شود؟
- الف) کاهش نقدینگی در گردش؛
ب) افزایش نقدینگی در گردش.
- ۶۴- منظور از سیاست پولی انقباضی چیست؟
- سیاست پولی کاهش نقدینگی در گردش به سیاست پولی انقباضی مشهور است.
- ۶۵- منظور از سیاست پولی انبساطی چیست؟
- به سیاست پولی افزایش نقدینگی در گردش سیاست پولی انبساطی می گویند.
- ۶۶- چه زمانی بانک مرکزی، سیاست کاهش نقدینگی یا کاهش حجم پول در گردش را به کار می گیرد؟
- زمانی که اقتصاد کشور دچار تورم می شود، برای پیشگیری از افزایش قیمت های کاهش سرعت آن، بانک مرکزی سیاست کاهش نقدینگی یا همان کاهش حجم پول در گردش را به کار می گیرد.
- ۶۷- چه زمانی بانک مرکزی سیاست های انبساطی پولی یا افزایش نقدینگی در گردش را به کار می گیرد؟
- در حالت رکود اقتصادی که سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می یابد، معمولاً سیاست های انبساطی اعمال می شود.
- ۶۸- یکی از روش هایی که بانک مرکزی کشورها برای کنترل تورم و تنظیم نقدینگی در گردش به کار می گیرد، چیست؟
- سیاست بازار باز (فروش اوراق مشارکت) است.
- ۶۹- بانک مرکزی چگونه از طریق سیاست بازار باز (فروش اوراق مشارکت) باعث کاهش نقدینگی در جامعه می شود؟
- در این روش بانک مرکزی می تواند با فروش اوراق مشارکت به طور مستقیم از مقدار نقدینگی در دست مردم بکاهد.
- ۷۰- بانک مرکزی چگونه از طریق اوراق مشارکت می تواند باعث تزریق نقدینگی بیشتری به جامعه شود؟
- بانک مرکزی با خرید اوراق مشارکت، می تواند نقدینگی بیشتری به جامعه تزریق کند.

بیشتر بدانیم ..... صفحه ۹۶ .....

بیشتر بدانیم

داستان پول

قبل از به وجود آمدن پول مردم از کالاهای گوناگون جهت پرداختها بهره می بردند.

پوست و دندان حیوانات دام، یکی از معتبرترین کالاهای بود.

سکه ها
نوعی سکه فلزونی به عنوان وسیله مبادله در چین رواج داشت.

ابزارها   نمک   دانه ها   غلات   اسلحه   تنباکو

قبایل آفریقای غربی از نوعی دستبند و بازوبند که از مس و برنز درست شده بود، استفاده می کردند.

اینها امپراتوری بزرگی تشکیل دادند و در آن از پول استفاده ای نکردند و به جای آن از طلا و نقره استفاده کردند.

۷ قرن قبل از میلاد، اولین سکه های استاندارد، در جایی که اکنون در غرب ترکیه است، ساخته شده.

در رم و در نزدیکی یکی از معابد، سکه ضرب شد.

در ۱۳۰۰ سال پیش در جایی که اکنون کشور چک اسلواکی است، سکه های نقره ای ضرب شد که به آن تالر می گفتند.

داریوش هخامنشی اولین کسی بود که در ایران به ضرب سکه اقدام کرد و پس از او در دوره ساسانیان، سکه ها با نقوش مختلفی ضرب می شد. در اوایل دوره اسلامی نیز، ضرب سکه به شیوه های رومی و ایرانی بود و بعدها تمامی اسلامی در سکه ها نقش بست.

نوع اسپانیایی تالر، اولین پول جهانی فلزادامی شود.

کمبود مس در قرن نهم میلادی در چین، باعث شد تا چینی ها به سمت تولید پول های کاغذی بروند.

بزرگترین وسیله کاغذی مربوط به کشور مجارستان در سال ۱۹۴۶ است که ۱۰۰ میلیون پنگو (واحد پول مجارستان در آن زمان) ارزش داشت.

رسیدهای کاغذی در آمریکا و دوره جنگ شهری، رواج داشت.

در سال ۱۹۳۴، رسید کاغذی ۱۰۰/۰۰ دلار، که پشتوانه طلا داشت، بزرگترین رسیدی بود که تا آن زمان در ایالات متحده ساخته شده بود.

بزرگترین سکه در استرالیا در سال ۲۰۱۱ ساخته شد که وزن آن ۲/۲۲۱ پوند بود.

سکه نیکی آمریکایی فقط ۱ گرم وزن داشت.

در سال ۱۶۷۰، ۲۰ نوع پول مختلف در دنیا رواج یافته بود.

بیشتر بدانیم ..... صفحه ۹۹ .....

بانک ها و افزایش نقدینگی

۷۱- تجارت در تمدن اسلامی و در اروپا در چه قرون رونق گرفت؟

در تمدن اسلامی در قرن های سوم تا هشتم هجری و در اروپا در قرون شانزدهم و هفدهم میلادی

۷۲- چه زمانی نیاز به پول و خدمات آن بیشتر شد؟

با رونق گرفتن تجارت در جوامع بشری به ویژه ابتدا در تمدن اسلامی در قرن های سوم تا هشتم هجری و سپس در اروپا در قرون شانزدهم و هفدهم میلادی، نیاز به پول و خدمات آن بیشتر شد.

۷۳- موسسات مالی چه زمانی روی کار آمدند؟

با جریان یافتن پول های کاغذی و اعتماد به آنها، کم کم مؤسسات مالی روی کار آمدند.

۷۴- کار اصلی مؤسسات مالی در گذشته چه بود؟

کار اصلی آنها حفظ و تأمین امنیت پول و آسان سازی نقل و انتقال آن از شهری به شهر دیگر بود.

۷۵- مؤسسات مالی در گذشته، ابتدا «.....» و سپس «.....» نامیده می شد.

صرافی - بانک

۷۶- مؤسسات مالی چگونه به افزایش مبادلات و تولید بیشتر کمک کردند؟

با آسان کردن فعالیت های تجاری به افزایش مبادلات و در نتیجه تولید بیشتر کمک کردند.

۷۷- اعتبار موسسات مالی به چه دلیلی بود؟

اعتبار این مؤسسات به این دلیل بود که **مؤسسات آنها بازرگانان معروف، ثروتمند و مورد اعتماد مردم بودند** و در برابر خدماتی که ارائه می کردند، **کارمزد** دریافت می کردند.

۷۸- مدیران مؤسسات مالی، با گذشت زمان متوجه چه نکات مهمی شدند؟

الف) اول اینکه در اغلب موارد صاحبان پول های فیزی (که پول های خود را به امانت نزد آنها گذاشته و رسید گرفته اند)، تمامی پول خود را از صندوق مؤسسه خارج نمی کنند و به همین سبب، بخشی از کل موجودی برای پاسخگویی به مراجعان کافی است.

ب) همچنین هم زمان با مراجعه تعدادی از افراد به مؤسسه برای دریافت پول خود، عده ای نیز برای واریز کردن پول به حسابشان مراجعه می کنند. در نتیجه هیچ گاه موجودی صندوق به صفر نمی رسد. این دو مسئله برخی را به این فکر واداشت که پول های راكد در صندوق را به کار گیرند.

۷۹- از گذشته صاحبان پول های راكد چگونه عمل می کردند؟

الف) عده ای با دادن قرض الحسنه، نیاز هموعان خود را تأمین می کردند و با مشارکت مالی در تجارت و تولید، بخشی از سود آن فعالیت اقتصادی را به دست می آوردند.

ب) در مقابل عده ای هم بودند که پول های راكد خود را به نیازمندان یا بازرگانان متقاضی وام می دادند و در مقابل، مبالغی اضافه بر وام دریافت می کردند؛ بدون اینکه در فعالیت اقتصادی مشارکت کنند یا ضرری متحمل شوند. این عده برخلاف آموزه های همه ادیان الهی، رباخوار بودند.

۸۰- صرافان دین دار، درقبال استفاده از پولی که مردم به امانت نزد آن ها گذاشته بودند چگونه عمل می کردند؟

صرافان دین دار پول های مردم را نزد خود امانت می دانستند و از این رو نمی توانستند بدون رضایت صاحب پول از آن استفاده کنند و اگر هم این پول های راكد را با اجازه صاحبان و از سوی آنان به کار می گرفتند، در این صورت مؤسسه مالی صرفاً واسطه و وکیل بود و سود فعالیت اقتصادی، مال صاحب پول بود و مؤسسه فقط حق الوکاله خود را برمی داشت.

۸۱- بانک های ربوی چگونه شکل گرفت؟ (مؤسسات مالی در جوامع غیردینی درقبال استفاده از پول امانت مردم نزدخوشان، چگونه عمل می کردند؟

در جوامع غیردینی، مؤسسه هایی شکل گرفتند که پول های راكد را نه امانت، بلکه قرض مردم به آنان و مال خود می دانستند و از این رو به آنها وام می دادند و ربا می گرفتند. از سوی دیگر مؤسسات، برای افزایش توان وام دهی خود با دادن بخشی از آن ربا به مردم، آنها را برای سپرده گذاری بیشتر تشویق می کردند. بانک های ربوی، این گونه شکل گرفت.

۸۲- مؤسسات یابانک ها، چه ربوی و چه غیرربوی چه خدماتی به مردم ارائه کردند؟

مؤسسات یا بانک ها (چه ربوی و چه غیرربوی) علاوه بر **خدمات نقل و انتقال و محافظت از پول**، به **اعطای وام و تأمین اعتبار** نیز پرداختند.

**امکان گرفتن وام و اعتبار و پیدایش مؤسسه ای که اعتبار دارد و می تواند این اعتبار خود را به دیگری هم بدهد(وام) در حجم و شکل فعالیت های اقتصادی تأثیر زیادی گذاشت.

۸۳- مؤسسات مالی یابانک ها چگونه قدرت خلق اعتبار پیدا کردند؟

این مؤسسات با **چاپ رسید(پول کاغذی)** قدرت خلق اعتبار یافتند.

۸۴- چرا دولت ها سعی کردند حق چاپ و نشر اسکناس را از مؤسسات و افراد بگیرند؟

چون برخی از مؤسسات از چاپ رسید(پول کاغذی) که باعث قدرت خلق اعتبار آن ها شده بود فرصت سوء استفاده کردند. دولت ها هم با اطلاع از این مشکل، سعی کردند همان طور که حق ضرب سکه را منحصراً در اختیار خود داشتند، حق چاپ و نشر اسکناس را هم از افراد و مؤسسات بگیرند.

۸۵- بانک ها چگونه توانستند بدون مجوز چاپ پول، به خلق پول جدید(اعتبار) بپردازند؟ مثال بزنید. (فرایند خلق

پول یا خلق اعتبار توسط بانک ها را توضیح دهید.)

بعدها مشخص شد بانک ها حتی اگر اجازه چاپ پول را هم نداشته باشند، امکان خلق پول را دارند. فرض کنید در جامعه ای یک بانک بیشتر نداریم و اولین مراجعه کننده به این بانک، مبلغی را برای سپرده بلندمدت می گذارد. بانک می تواند حداکثر تا سقف کل آن مبلغ را به دیگری وام دهد. حال اگر بانک شرط کند که وام افراد را به جای اسکناس، به صورت اعتبار یا چک بپردازد و تمام کسانی که این چک ها را برای وصول به بانک می برند مجاب کند که پول نقد درخواست نکنند و در همان بانک حساب باز کنند و از خدمات چک یا کارت اعتباری استفاده کنند، در این صورت با پدیده منحصر به فردی روبه رو خواهیم بود. بانک می تواند به هر تعداد و به هر میزان که بخواهد، وام دهد، زیرا پول از گردش درون بانک خارج نمی شود. به این فرایند خلق پول یا خلق اعتبار می گویند.

۸۶- بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری می باید ماهیتاً نهادی ..... و صرفاً با هدف ارائه ..... به فعالان اقتصادی باشند.

غیرانتفاعی - خدمات

۸۷- بانک ها فقط با مجوز ..... تأسیس می شوند. و تمام فعالیت های پولی آنها باید تحت کنترل و نظارت شدید باشد. بانک مرکزی

فعالیت گروهی در کلاس ..... صفحه ۱۰۳.....

ویژگی های مثبت و منفی هر دو روش (افزایش عرضه و افزایش واردات) را بررسی کنید و به کلاس ارائه دهید.
افزایش عرضه:

(الف) مزایا: افزایش درآمد ملی - افزایش ظرفیت تولیدی - افزایش اشتغال - افزایش انگیزه تولیدکنندگان داخلی
(ب) معایب: کاهش ارتباطات تجاری با سایر کشورها - زمان بردن افزایش تولید
افزایش واردات:

(الف) مزایا: افزایش ارتباطات تجاری با سایر کشورها - پاسخ سریع به تقاضا
(ب) معایب: کاهش اشتغال - کاهش درآمد ملی - بی انگیزگی و دلسردی تولیدکنندگان داخلی - وابستگی اقتصادی به سایر کشورها

فعالیت فردی در کلاس ..... صفحه ۱۰۴.....

گاهی افراد با شنیدن کاهش نرخ تورم به اشتباه انتظار دارند که سطح عمومی قیمت ها کاهش یابد و به عبارتی دیگر، کالاها ارزان تر شده باشد؛ با توجه به معنای تورم (افزایش سطح عمومی قیمت ها)، چرا مردم چنین اشتباهی را مرتکب می شوند؟ کاهش تورم به معنای کاهش شتاب افزایش قیمت هاست و قیمت ها همچنان باستانی کمتر از قبل، افزایش خواهد داشت. و برخلاف تصور مردم عادی به معنی ارزان شدن قیمت کالاها نیست.

برای تفکر و تمرین ..... صفحه ۱۰۴.....

۱- هر چند تورم در کل، برای اقتصاد کشور زیان بار است، اما برای برخی نیز سودرسان است. در هر یک از موارد زیر مشخص کنید که فرد توصیف شده، از تورم زیان می بیند یا سود می برد؟ دلایل خود را توضیح دهید.
بازنشسته ای با یک حقوق ثابت بازنشستگی در طول دوره تورم.
زیان می بیند زیرا قدرت خرید پول برای وی که حقوقی ثابت دارد کاهش می یابد.
خریدار یک واحد ساختمانی که آن واحد ساختمانی را یک سال پیش از اتمام و تحویل، خریداری کرده است و بعد از تحویل، به خاطر تورم، افزایش در قیمت ساختمان روی داده است.

در صورتی که خریدار پول ساختمان را یک سال پیش پرداخت کرده باشد سود می کند. زیرا پول خود را قبل از تورم به کالایی ارزشمند تبدیل کرده که تغییرات قیمت و تورم روی ارزش و قیمت آن تاثیر مستقیم دارد. مغازه داری که مجبور است قیمت محصولاتش را بعد از تغییرات قیمت، به روزرسانی کند.

سود می بیند زیرا مغازه دار کالاها را با قیمت قبلی خریده و با به روزرسانی قیمت هان نسبت به زمان خرید، قیمت کالاها بیشتر خواهد شد و سود می کند. البته باز خودش در خرید جدید باید اجناس را با قیمت بالاتری خریداری کند.

۲- فرض کنید تورم امسال معادل ۲۳ درصد بوده است. شرکت تولیدی ایران سبز (شرکتی که آقای محمدی مدیرعامل آن است) نیز همچون سایر شرکت ها تحت تاثیر این نرخ تورم قرار گرفته است و هزینه عوامل تولید این شرکت به میزان ۲۳ درصد افزایش یافته است. شرکت تصمیم می گیرد برای جلوگیری از ضرر بیشتر، قیمت هر دو محصولش (کود زیستی و سم زیستی) را افزایش دهد. به نظر شما آیا با وجود تورم عمومی و افزایش قیمت این دو محصول، تقاضای آنها کاهش می یابد؟ تغییر در میزان تقاضا به عوامل دیگری نیز بستگی دارد علاوه بر تورم که تاثیر معکوس بر روی میزان تقاضای گذار دارد اگر درآمد تقاضا کنندگان همراه با تورم افزایش یابد و افزایش درآمد مانده افزایش قیمت ها باشد، میزان تقاضا تغییری نخواهد کرد.

اگر تقاضا هیچ تغییری نکند، درباره سود شرکت چه فکر می کنید؟ آیا می توان گفت افزایش می یابد؟ تحلیل کنید که اگر سود شرکت افزایش یابد، آیا واقعاً حال شرکت بهتر می شود؟ (یعنی با این فرض آیا قدرت خرید شرکت افزایش می یابد) چرا؟ اگر تقاضا تغییری نکند و مثل قبل باشد و قیمت و هزینه ها بر اساس نرخ تورم ۲۳ درصد محاسبه شوند حتماً میزان رقم سود نیز مشمول نرخ شده و به اندازه ۲۳ درصد سود قبل افزایش خواهد داشت. افزایش سود بزرگ بودن رقم سود دلیلی برای اوضاع خوب شرکت نخواهد بود زیرا بزرگ بودن این رقم به خاطر تولید و فروش بیشتر نیست بلکه به خاطر افزایش قیمت ها اتفاق افتاده است.

تحلیل کنید ..... صفحه ۱۰۴.....

بر اساس آنچه درباره شیوه محاسبه نرخ تورم آموختید، میان تورم و کاهش قدرت خرید پول چه رابطه ای است؟ میان تورم و کاهش قدرت خرید پول رابطه معکوس وجود دارد یعنی با افزایش تورم، قدرت خرید پول کاهش می یابد و برعکس با کاهش تورم قدرت خرید پول افزایش می یابد.

چرا معمولاً بین نرخ تورمی که سازمان های رسمی اعلام می کنند و آنچه ما احساس می کنیم، تفاوت وجود دارد؟ زیرا ما به کالاهایی که به صورت روزانه مصرف می کنیم توجه داریم در حالی که تورم باشاخص های کلان و با محاسبه قیمت همه کالاهای مصرفی افراد جامعه به دست می آید. حتی کالاهایی که مردم ممکن است هر چند سال یک بار مصرف کنند.

اگر به جای دولت بودید، چه راهکارهایی برای مبارزه با تورم، ارائه می دادید؟

افزایش ظرفیت های تولیدی

مدیریت واردات و تنظیم بازار

کنترل نقدینگی و تعادل بین حجم پول موجود در جامعه با میزان تولید

حمایت از کارآفرینی و تولید کنندگان داخلی

به کارگیری نقدینگی در تولید

فعالیت گروهی در کلاس صفحه ۱۰۲ ادارای اشکال می باشد.